

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ראה

אומה של חסידים

תוכן

א' - אומה של אוהבים - 1 | ב' - אומתם של חז"ל - 3 | ג' - האומה הנבחרת - 6

החרבה, עלינו להיזהר שלא ידבק בידינו מאומה מן החרם, גם לא בכמות המזערית ביותר.

נתאר לעצמינו את עיי החרבות של העיר הנידחת, עשן מיתמר אל על, ותוך כדי שאתה מחטט בערמות האפר, אתה שם לב למשהו נוצץ, ומגלה איזה תכשיט זול או שעון זהב שלא אחזה בו האש, והוא לא נמס. כעת אתה חושב לעצמך: הלא לשעון הזה אין שום קשר לעבודה זרה. התכשיט הזה הוא כשר - אין עליו שום סמל של עבודה זרה, ולכן אתה מחליט לנכס את זה לעצמך, שהרי אין לזה כל קשר להשמדת העיר, ואתה חושב לעצמך: "אולי אני יכול לקחת לעצמי את השעון הזה? הרי זה שום דבר". אך "לא! בשום פנים ואופן לא!" כך אומר לנו הפסוק. גם המעט הזה אסור שידבק בידך.

וכאן מוסיפה התורה מספר מילים חשובות ביותר: "למען ישוב ה' מחרון אפיו". פירוש, למען הנאמנות אלי, אותה אתם מוכיחים בכך שאינכם נוגעים בשום דבר, גם לא בחפץ חסר משמעות, רק אז ישוב ה' מחרון אפיו.

ציווי כואב

אולם לכאורה האמירה הזו קשה להבנה, שהרי אנחנו יודעים שבשביל להוציא לפועל את גזר הדין כזה כלפי עיר יהודית היתה מהפכה בקנה מידה עצום ביותר. כמה נאמנות לתורה, כמה אהבה לקב"ה, נדרשו לבני ישראל כדי להשמיד עיר של יהודים! הצורך ליטול את חרם ולהרוג את אחיהם היהודים, קרעה את ליבם.

אחרי הכל, יושבי העיר הנידחת היו אנשים שאכלו רק אוכל כשר; כולם שמרו שבת. באותם הימים, כל יהודי

א' - אומה של אוהבים

עיר מושמדת

בפרשת ראה למדנו את דיני עיר הנידחת, עיר שיושביה הודחו לעבוד עבודה זרה, "וְדַרְשֵׁתָּ וְחִקְרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אָמַת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ - כעת, לאחר שביררו בית הדין שאכן כך עשו אנשי העיר, מצווים אנו להשמיד את כל יושבי העיר, "הִנֵּה תִקֶּה אֶת יִשְׁבֵי הָעִיר הַהִיא לְפִי חָרֵב" - את כולם צריכים להרוג: אנשים, נשים וטף. ולא רק את האנשים יש להשמיד, אלא גם את הרכושו! "וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרְפָתָּ בְּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל" (דברים יג, טו-יז).

הבה נצייר בעיני רוחנו את ביצוע גזר הדין הזה. עם ישראל, מתוך נאמנותו לבורא יתברך, מתנשא כארי לקיים את צו התורה הקדושה, ויוצא למלחמה נגד החוטאים. כעת, כל אנשי העיר הרוגים, והעיר וכל אשר בה הושמד. גזר הדין הושלם.

לא ידבק

אך לא, הוא טרם הושלם! באה התורה ומוסיפה עוד אזהרה: "וְלֹא יִדְבֶק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֲרָם". זהו משל - כשמכניסים את היד לתוך קערת חמר או אדמה, תמיד נשאר משהו דבוק על היד לאחר שמוציאים אותה. גם אם מדובר במשהו מזערי ובלתי נראה, אבל זה קיים. לכן ה' מצווה אותנו, שכאשר אנו מושכים את ידינו מהעיר

מטעם זה נוהגים ליטול את האתרוג כשהוא הפוך עד לאחור הברכה, כי אם ניטול אותו באופן הרגיל, מיד כשניקח לידינו את הד' מינים, כבר נצא ידי חובה, עוד לפני שבירכנו עליה (עי' תוס' שם לט, א ד"ה עובר לעשייתן). לכן אנחנו נוטלים את האתרוג שלא כדרך גידולו כדי שלא נקיים את המצוה לפני שבירכנו, ורק לאחר הברכה אנחנו הופכים את האתרוג לצידו הנכון. נמצא אם כן שכל מה שנדרש לקיום המצוה הוא לאחוז את הד' מינים ביד.

מהקוטב הצפוני ועד הוליווד

אולם עבור עם ישראל זה לא מספיק. איננו מוכנים להניח את הד' מינים מיד, אלא אנחנו ממשיכים לאחוז אותם בידינו, ומנענעים אותם מעלה ומטה, ולארבע רוחות השמים, ובזה אנחנו מצהירים שה' המלך העליון בכל מקום שהוא! הוא נמצא בצפון, דרום, מזרח ומערב, וכן למעלה ולמטה.

"צפון" פירושו שה' נמצא גם בקוטב הצפוני. גם אם במקרה נתקעת בקוטב הצפוני, ה' נמצא שם איתך. ואם בחרת לצאת למסע אל הקוטב הדרומי - תמצא אותו שם גם כן. אם נסעת מזרחה לסיני, הקב"ה נמצא איתך. ואם יהיה מי שינסה לברוח להוליווד, קליפורניה [שנמצאת במערב] - ה' נמצא גם שם. איפה שתלך - תמצא אותו. "מעלה" - גם אם תעלה מעלה בחללית, וכן "מטה" - או תרד מטה מטה; היכן שתלך - הוא נמצא שם. עם ישראל אינו מסתפק בקיום המצוה על ידי נטילת הד' מינים, אלא אנחנו מנענעים אותם לשישה כיוונים.

אך נניח שיש אדם שמחליט לצאת ידי חובת המצוה בנטילה בלבד, והוא מודיע שאינו מעוניין לעשות נענועים, או שהוא עסוק מדי. במקרה כזה, בית דין לא יכוף אותו לנענע, כפי שיכוף אותו על עצם קיום המצוה, משום שהנענועים אינם חובה, אלא דבר נוסף על המצוה. אלו הם "שיירי מצוה".

שירים של הגנה

וכאן מחדשת לנו הגמרא דבר חשוב ביותר, אותו לא היינו יודעים. היודעים אתם כמה גדולה היא פעולת הנענועים "חסרת החשיבות" כביכול? על כך אומרת הגמרא, "שיירי מצוה מעכבין את הפורענות" (שם לח, א). הוספת נענועים לקיום המצוה, תגן עליך מפני צרות רבות, הבאות על האנושות. נענוע הלולב לארבע רוחות השמים, יש בכוחו למנוע רוחות העלולות לנשוב מארבעת

הקפיד על הכל. אלא שבנוסף לקיום התורה, הם התבוססו בעבודה זרה.

האליל היה סמל של מזל. מי שרצה לקצור הצלחה גדולה יותר בגידול פירותיו, או מי שביקש להבטיח את בריאות משפחתו, אזי בנוסף לתפילה לקב"ה, הוא גם סגד לאליל - וגם היום אנחנו רואים את זה. אולם כולם היו יהודים שומרי תורה ומצוות. אשר על כן, הציווי להמית את כל יושבי העיר היה גזירה כואבת ביותר עבור עם ישראל. נשאלת השאלה אפוא, האם אותה נאמנות, אותה גבורת נפש, לא היתה הסיבה האמיתית להסרת חרון אף ה'?

יהודים של מקסימום

לא! מסדר הפסוקים למדנו יסוד גדול, שאם מבקשים אנחנו שיסור חרון אף ה', אם אנחנו משתוקקים לשוב ולמצוא חן בעיני ה', לא די לקיים את גוף המצוה, אלא צריך ללכת מעל ומעבר! לא די ב"הִפֵּה תִפְּהָ אֶת יִשְׂרָאֵל הָעִיר הַהִיא לְפִי חֶרֶב" אלא רק לאחר שקיימנו "וְלֹא יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאֻמָּה מִן הַחַרְס", רק אז ה' שב להתפייס עמנו.

רק כאשר הגענו למדרגה שהעבודה זרה שעבדו אנשי העיר מתועבת אצלנו עד כדי כך, שאיננו מוכנים לקחת שום דבר מהעיר הזו, ולא משנה עד כמה החפץ הזה הוא תמים ובלתי מזיק, אות הוא ששמו של ה' מתכבד על ידינו בשלמות, ורק בזה אנו מראים נאמנות מוחלטת ליסודותיה של תורת ה'.

דווקא 'שיירי מצוה', ה'שאריות' הקטנות של המצוה, אותם ה"פירורים" שנראים לנו כבלתי משמעותיים, הם למעשה חשובים ביותר! עם ישראל אינו מחפש כיצד לצאת ידי חובה ולקיים את המינימום הנדרש מאיתנו, אלא אנחנו רוצים לעשות את המקסימום עבור השי"ת!

עיקר הדין

כדי להמחיש יותר את היסוד הזה, נלמד את דברי הגמרא במסכת סוכה. הנה, כדי לקיים מצות ד' מינים מספיק שהאדם יאחוז אותם בידו. לא צריך לעשות שום דבר נוסף, ותוך רגע כמימריה המצוה הושלמה. ולמאן דאמר שמצוות אין צריכות כוונה, אפילו אם נטל אדם לידיו את הד' מינים ללא כוונה לצאת כלל, אלא רק כדי להעבירם לאדם אחר, כבר יצא בזה ידי חובת המצוה (עי' סוכה מב, א).

לו לשוב לחנות ולרכוש את המוצר עבור אביו. זהו אות למסירות אמיתית של הבן כלפי אביו, שעל אף שאביו לא ביקש זאת ממנו, כל דבר שיוכל הבן לחשוב שאביו יהנה ממנו - הוא כבר יעשה את הדבר בזה מעצמו, ללא שהתבקש לעשות זאת. רמז קטן מצד אביו כבר מספיק לו.

משכני אחרין נרוצה

הנמשל הוא לאהבתו של עם ישראל להשי"ת, וכפי שמבאר זאת המסילת ישרים, שכאשר עם ישראל רואה בתורה איזה שהוא סימן לכך שיש להשי"ת נחת רוח ממעשה מסוים, שזה מוצא חן בעיניו, הם אינם מסתפקים במינימום, אלא יוצאים מגדרם להוסיף על המצוה. איננו ממתינים לציווי, אלא אדרבה, אנחנו מחפשים הזדמנויות לקיים את רצון אבינו אהובנו; אנחנו חפצים להביע את נאמנותנו ואהבתנו כלפיו, עד כמה שרק ניתן.

עם ישראל אוהב את ה' ועל כן הוא אינו חפץ לקיים את המינימום אלא את המקסימום, משום שזהו אות ל"אֶתְּהַבְּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". מי שאוהב את הקב"ה אינו עוצר, אלא הוא עושה הכל עבורו. הוא אומר לה', "ריבונו של עולם, מְשַׁכְנֵי אֶתְּרִיךָ נְרוּצָה" (שיר השירים א, ד) - הראה לנו מעט ממה שאתה חפץ בו, ואנחנו לא נעצור!"

ב' - אומתם של חז"ל

המצאות יהודיות

אם נתבונן בדבר, נוכל להבחין עד כמה היסוד הזה הוא עקרוני ומשמעותי בחייה של האומה היהודית כיום, משום כמעט כל הדברים שאנחנו עושים **אינם** דברים שנצטוונו עליהם. למעשה אלו הם ביטויים של נאמנות וחסידות - והמילים הבאות עלולות להפתיע אתכם - **כולם הומצאו על ידינו!** האומה היהודית היא זו שהמציאה את רוב התורה!

הרי מדין תורה מותר לאכול בשר יחד עם חלב, כל עוד הם לא התבשלו יחד, אולם עם ישראל מקפיד באדיקות שלא לעשות כן. ההקפדה על שתי מערכות נפרדות של כלים, אחת לבשרי ואחת לחלבי, היא דרישה מאוד מכבידה, ובכל זאת, כבר מימי קדם עם ישראל מקפיד על כך, משום שקיבלנו על עצמנו לעשות מעבר למה שנצטוו בתורה. אנחנו "עם חסיד" שעושה לפניו משורת הדין.

הכיוונים ולהרוס את התבואה. אנחנו מנענעים כלפי מעלה כדי למנוע ברד כבד או עודף גשמים, העלולים להזיק לתבואה, והנענועים כלפי מטה הם כדי שהאדמה תהיה פוריה (עי' שם לז, ב).

הגמרא אומרת שעל ידי הנענועים אנחנו מוגנים מפני מחלות, מגיפות, פלישה של צבא אויב, רעידות אדמה; כל מיני אסונות העלולות להתרגש ולבא על האנושות כולה. מי יודע מה יכול לקרות ח"ו? וכל החרון אף הנורא הזה, כל הצרות העלולות לבא עלינו ח"ו, מורחקים מאיתנו על ידי נענוע הלולב.

שירים של נאמנות

והשאלה היא: הלא מדובר בשיירי מצוה בלבד! המצוה עצמה כבר התקיימה ברגע הראשון שנטלנו לידינו את הד' מינים. האם יתכן שעל ידי תנועות אלו אנו אכן זוכים להישגים כבירים כאלו - שגשוג, והגנה מפני צרות? האם יש בכוחו של מעשה חסר משמעות זה כדי להגן עלינו מפני עונשים חמורים שכאלו?

והתשובה היא "כן" מהדהד! וזאת משום שעל ידי הנענועים, האדם מגלה את מחשבותיו - הוא מפגין נאמנות ואהבה למצוה. כאשר האדם עושה מה שנראה כיותר ממה שנדרש ממנו, מראה הוא בזה אהבה מיוחדת לקב"ה, ולכן הוא זוכה ליחס מיוחד ממנו יתברך.

אומה של חסידים

חז"ל מבארים (עי' מסילת ישרים פרק יט בשם הזוהר) מיהו הנקרא חסיד - "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו". חסיד הוא אדם המראה מסירות מיוחדת, אהבה יוצאת מגדר הרגיל, כלפי בוראו. כלומר, המבט הזה - לחפש ולדרוש מה ה' רוצה מאיתנו, זהו הנקרא חסידות.

המסילת ישרים (פרק יח) מביא משל על זה מאהבת הבן לאביו. אב ובנו הולכים יחד ברחובה של עיר, והבן שם לב שאביו נעצר לכמה רגעים כדי להתבונן במוצר מסוים המוצג בחלון הראווה של אחת החנויות. כאשר הם ממשיכים בדרכם, הבן שואל את אביו: "אבא, על מה הסתכלת שם?" ואביו עונה לו: "אה, שום דבר, לא משנה", אבל הבן כבר רשם לעצמו את הדבר.

והנה, אם הבן זה הוא מהסוג שחפץ לעשות נחת רוח לאביו, הוא לא ימתין עד שאביו יבקש ממנו לקנות את המוצר הזה. הוא אפילו לא ימתין עד שאביו יזכיר בפירוש שהוא אוהב את החפץ הזה, אלא אהבתו אל אביו גורמת

דינים דרבנן. אמנם זה נכון שיש גם יש בו דינים דאורייתא; מסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא הם כמעט כולם מדאורייתא - בין אם אלו דינים המפורשים בתורה ובין אם הם בכלל "למה לי קרא, סברא הוא", הרי שכולם הם דינים שצוותה התורה. אולם זהו יוצא מן הכלל, כי רוב רובו של הש"ס מורכב מדינים דרבנן. חיינו הם חיים של 'דרבנן'.

אם לא היו לנו אלא דיני תורה, מסכת שבת היתה שונה לחלוטין מכפי שאנחנו מכירים אותה. במקום למלא כרך עב-כרס, מסכת שבת היתה מורכבת מכמה משניות בודדות וכמה דפי גמרא. מסכת עירובין היא כולה מדרבנן, ואין בה ולו דין אחד מדאורייתא. מסכת עירובין היא עיטור המקשט את מסכת שבת.

שבת שלא הכרתם

הבה ונתאר לעצמינו כיצד היתה נראית השבת שלנו אילו לא היו לנו אלא את הדינים מדאורייתא. איך זה היה נראה? לא היינו סועדים שלוש סעודות של שבת, לא היינו לובשים בגדי שבת, שלא לדבר על כך שלא היו לנו שחרית, מנחה ומעריב. לא היתה גם קריאת התורה של שבת, ולמעשה אפילו לא היינו הולכים לבית הכנסת. האמת היא, שעל פי דיני התורה, אין מה לעשות במשך כל השבת. בליל שבת היינו קמים ומכריזים: "שבת היום", ובכך היינו מקיימים את מצות קידוש היום מדאורייתא - וזהו. אין צורך בדין לקידוש; אין סעודות שבת ולא תענוגי השבת.

היינו נשארים בבית או מסתובבים בשדות. יכול אדם לטייל בגינתו, להרים אבנים ולנקות את הגינה. כל מה שהיינו צריכים להקפיד זה שלא לעבור על ל"ט מלאכות שבת, אבל היה מותר לנו לטלטל מוקצה, וגם לנגן בכלי זמר. השבת שלנו היתה מלאה בעיסוקים ובמעשים רבים מאוד שיהודים אינם עושים בשבת. השבת לא היתה נראית כלל כמו מה שאנחנו מגדירים 'שבת'.

עשינו לך שבת

מדהים לחשוב על מה שעם ישראל עשה למושג 'שבת'. כמובן, הקב"ה הוא זה שרימז לנו כיצד השבת צריכה להיראות, אולם אנחנו עשינו את זה - אנחנו אלה שהוספנו והפכנו אתה שבת ליפה כל כך. השבת שלנו היא עדות חיה לחסידותו של עם ישראל האומר לאביו שבשמים, "מְשַׁכְּנֵי אֶחָרֶיךָ נְרֻצָּה - ריבונו של עולם, הראה לנו מעט ממה שאתה חפץ, ואנחנו נרוץ אחריך".

קריאת המגילה היא אחת המצוות שכולנו מקיימים - אנשים, נשים וטף. מי יפסיד את קריאת המגילה? ולא רק פעם אחת אלא פעמיים! וזאת למרות שחיובה הוא רק מדרבנן.

כך גם בנוגע לאיסור חמץ בפסח. רוב רובם של הדינים והחומרות בפסח הם מדרבנן. העם היהודי קיבל על עצמו שאפילו משהו חמץ אסור, ואף שמדאורייתא הוא בטל ברוב או בטל בששים, שום אדם לא יעלה בדעתו לאכול משהו חמץ שהתערב בתבשיל. למעשה, נשות ישראל מוסרות נפש ממש כדי לקיים את ההלכות הללו!

אלו הם רק כמה דוגמאות בודדות מתוך אלפי, מאות אלפי, דינים ומנהגים; זו דרכו של עם ה'. אם נתבונן באורח חיינו, נגלה להפתעתנו שרוב רובם של הדינים שעליהם אנו מקפידים אינם כתובים בתורה שבכתב, ואף אינם נדרשים ע"י התורה שבעל פה, אלא כמעט כולם הם תוספת שעם ישראל התנדב מעצמו לעשותם. איזו עובדה מדהימה!

באש ובמים

כל ענין התפילה בבית הכנסת אינו כתוב בתורה, כמו גם החיוב לברך ברכות, לומר פסוקי דזמרה, ואפילו להתפלל שמונה עשרה. ובכל זאת, יהודים בכל רחבי העולם מתייצבים בנאמנות בבתי כנסיות, ושוהים שם במשך זמן רב. יש אנשים הממהרים לעבודה, והתפילה בבית הכנסת אינה מסתדרת כל כך עם הלו"ז שלהם - לפעמים הם נאלצים לדלג על ארוחת בוקר בגלל התפילה - אולם הם דואגים לכלול את התפילה במנין בסדר יומם העמוס. והכל הוא מעשה התנדבותי שאבותינו קיבלו על עצמם.

וזוהי גדולתו של עם ישראל. כמובן, לאחר שאבותינו קיבלו את המצוה הזו, ברגע שעם ישראל קיבל זאת על עצמו, הוא הופך לחיוב עבורנו, ושוב אינו בגדר רשות או התנדבות. עם ישראל ילך באש ובמים כדי לקיים את אשר התחלנו לעשות, אולם אנחנו - עם ישראל - אנחנו אלו שהתחלנו זאת! עד כדי כך גדולה אהבתנו לבורא העולם! לנגד עינינו מצטיירת תמונה נפלאה של עם חסיד, החפץ להתחסד עם קונו ולעשות יותר ממה שנדרש ממנו.

תלמודא דרבנן

ככל שאנו עוברים במשעולי הש"ס אנחנו רואים כמה העובדה הזו נכונה. הש"ס בנוי מדפים על גבי דפים של

המצחיק הזה מנסה לעשות היום את מה שהיה מתאים לאתמול.

אבל לא! האיש הזה אינו מצחיק כלל וכלל! היום הוא אסרו חג! "כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן" (סוכה מה, ב). קרבן?! הרי היום טוב הסתיים?! זהו, הכל נגמר! בית המקדש התרוקן - כולם שבו לביתם! אבל האיש הזה טרם שב לביתו. הוא עדיין שרוי באווירת היום טוב, משום שקשה עליו הפרידה מהשי"ת.

אל נא תחשוב שסעודת החג הקטנה הזו שערכת בארוחת בוקר היא דבר קטן! זהו דבר גדול ביותר, זהו קיום של היסוד החשוב מאוד, שכאשר אדם מוסיף על מה שנצטווה, הרי זה כאילו הוא בנה מזבח והקריב עליו קרבן לה'. והקב"ה מקבל מסירות זו, הבאה מלב אוהב!

"יותר מיינה של תורה"

רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג מאמר ז) מביא מאמר חז"ל ("ע"ז לה, א) שיסייע לנו להרחיב מעט בנושא הזה. אומרים חז"ל: "מאי פ'י טוֹבִים דְּיָדָהּ מְיִינָה? כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, עריבים עלי דברי דודיך [דברי סופרים] יותר מיינה של תורה". אותם חיובים שהחכמים יצרו עבור העם, גדולים יותר מדברי תורה.

יש שיזדעזעו למשמע הדברים! דינים דרבנן חביבים יותר ממילותיו של הקב"ה? האין זה דבר מוזר לומר?

אך רבינו יונה מבאר זאת כך: הוא מסביר שמי שאוהב את התורה באמת, יצור לעצמו סייגים ואיסורים חדשים כדי שלא יעבור ח"ו על מצוותיה. הוא ממשיך את הענין למלך שנטע פרדס של עצי פרי מופלאים בטעמם הערב, ושתל שם גם פרחי נוי מרהיבים ביופיים. ומה עשו עבדיו הנאמנים? הם בנו גדר מסביב הפרדס כדי שלא יעבור בו שום אדם ללא רשות. והנה, המלך בעצמו לא ציווה עליהם לבנות גדר זו, אולם הם בנו אותה מעצמם, וזוהי גדולתה של הגדר הזו - משום שהיא מבטאת את דאגתם לשמירת פרדסו של המלך, ואת תשוקתם למצוא חן בעיני המלך.

גדר מעולה של עם מעולה

מבינים אנו אם כן, שכאשר חז"ל בנו גדרות והוסיפו איסורים כדי שעם ישראל לא יבוא לעבור על איסורי התורה, גם זה היה ביטוי של אהבה אמיתית לקב"ה.

"הקב"ה, אתה מבקש ממנו שבת? אנחנו נעשה עבורך שבת, אבל לא רק שבת כפי שביקשת, שלא נבעיר אש ושלא נכתוב או נארוג בגדים, לא ולא! זו אינה שבת. אנחנו ניתן לך שבת מעוטרת ויפהפייה! צוית אותנו 'זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ' - אנחנו נקדש על היין, ולא פעם אחת בלבד, אלא פעמיים, בלילה וביום. אנחנו ניתן לך שבת עם סעודה שלישית ועם זמירות שבת. ניתן לך שבת עם בגדי שבת, עם איסור מוקצה, עם קריאת התורה, ועם כל שאר העיטורים ההופכים את השבת ליום הנפלא ביותר בלוח השנה שלנו!"

שלושה ימי יום טוב

גם ביום טוב זה כר! כמעט כל היום טוב הוא חסידות! הגמרא אומרת שיש מצוה לכבד את הימים טובים, ועם ישראל הלך עם זה מעל ומעבר. אנחנו לובשים בגדי יום טוב ומכינים סעודות פאר. אנו אוכלים מאכלים מיוחדים ושותים משקאות מיוחדים, והכל לכבוד יום טוב. בגלותו, עם ישראל הוסיף אפילו עוד יום טוב שני. הרפורמים הם חכמולוגים, והם ביטלו את יום טוב שני. הם רוצים רק את היום הראשון. ה' אומר להם: "רוצו אחריי", והם עסוקים בלרוץ לכיוון השני. כיום, הם מחללים גם את יו"ט ראשון.

אך לא רק הוספנו עוד יום, אלא אנו ממשיכים הלאה, כי כאשר היום טוב אחרון מסתיים, החג הגיע לסיומו. איננו מצוויים להוסיף מעבר לכך. אפשר גם להביט מהחלון, לספור שלושה כוכבים הנראים לעין, והחג הסתיים.

אולם הנה מגיע אדם, שלמרות שהחג הסתיים, הוא ממשיך לחשוב עליו. גם למחרת בבוקר, כשהוא כבר צריך ללכת לעבודה, אך טרם יציאתו, הוא יושב לאכול ארוחת בוקר, ומניח בקבוק יין על שולחנו. אין לו כל כך זמן לשתות, אבל הוא מוזג לעצמו כוסית קטנטנה של יין. הוא מוסיף עוד תוספת קטנה לארוחת הבוקר שלו, לכבוד החג שעבר, ובכך הוא מוסיף לשמחת היום טוב.

קרבן בארוחת הבוקר

אולי יהיה מי שיסתכל מן הצעד על האיש הזה, ויחשוב שהוא עושה מעשה של שטות, ושביטויי האהבה שלו לקב"ה הוא עקר, שהרי, ככלות הכל, עכשיו כבר לא יום טוב. אמש הבדילו על הכוס, והכל נגמר. כולם כבר נפרדו מיום טוב. כעת הם לבושים בבגדי החול, וכולם חזרו לעבודה. אווירת היום טוב כבר עברה מן העולם, והאיש

ותומכיו - שהחכמים יוצרים קשיים שהתורה אינה דורשת. ומה קרה לבסוף? במשך הזמן, הנוצרים השליכו את כל מצוות התורה אחרי גוום. הם אימצו תיאוריה שהמצוות הינן 'מיושנות', וכי יש 'ברית חדשה' שהחליפה את ה'ברית הישנה'. הם זרקו לא רק את החומרות שהוסיפו חכמים, אלא את כל חוקי התורה.

השתלטותו האיטית של היצר הרע

הרפורמים גם הם נהגו ממש כך. הרפורמים הראשונים טענו שבוודאי צריך האדם להיות איש הגון, מוסרי, ובעל מידות טובות. בוודאי שצריך גם לשמור שבת! אולם אין צורך בחומרות כל כך רבות - אפשר להוריד את איסור מוקצה, כמו גם את חלק מתפילות השבת, וגם את כל האיסורים דרבנן, ודברים מעין אלה, ולהישאר עם האיסורים דאורייתא בלבד. אבל שבת? בוודאי שהם שמרו שבת.

ומה אירע להם? בסופו של דבר הם הגיעו לארצות הברית, ובשלב זה, גם אותם אלו ש'שומרים שביעי' - אנחנו כבר מבינים מה הפירוש שהם 'שומרים שביעי'... זוהי שיטתו של היצר הרע, להשתלט בתורה איטית.

כמו שאומרת הגמרא (שבת קה, ב): "כך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד". בתחילה אומר היצר הרע: "בוודאי שעליך להיות יהודי טוב ולהיות שומר תורה ומצוות! יש רק דבר אחד בלתי נחוץ, ועליו אפשר לוותר. זה יותר מדי". הגמרא מעידה שלבסוף מגיע האדם לידי עבודת אלילים. ולכן בימינו יש רפורמים, כולל 'ראבייס' שלהם, שמודים בפה מלא שהם עסוקים באיסורי תועבה של התורה. כיום יכולה לקום 'רבה' רפורמית ולהצהיר בדרשותיה ב'טמפל' שהיא אינה מאמינה בבורא העולם!

אנחנו לא ניסוג - אפילו לא מילימטר!

אחרי הכל, ראשית התנגדותם לפרטים הקטנים, היתה למעשה סימפטום של הריקבון שנשמתם. היה זה חוסר אהבה לקב"ה, אותה אהבה שעם ישראל מבטא **דוקא** בכך שהוא אומה של חסידים. כי כשמבינים שהחומרות הן ביטוי של אהבה להשי"ת, שהכל הוא "חביבין דברי סופרים", אזי אין בהם קושי כלל וכלל.

אשר על כן, ככל שאויבינו לעגו לנו והציגו את הסייגים שאנו מוסיפים על עצמינו כאחד החסרונות העיקריים שלנו, עבורנו זוהי המעלה הגדולה ביותר! ברוך ה', אנחנו

וכאשר עם ישראל התנדב לקבל על עצמם גדרות אלו, על אחת כמה וכמה שהיה בזה ביטוי לאהבתם לה'. הרי חכמינו ז"ל לא היו שליטים; לא היה להם כח, וכל כוחם הגיע מעם ישראל עצמו, ואם כן, כל גזירה שגזרו חכמים, היתה למעשה גזירה של עם ישראל בעצמו. אם כן, כאשר אבותינו קיבלו על עצמם לקיים את תקנות חז"ל, היה כאן גילוי של אהבה עצומה לתורה, אהבה כזו שמחמתה הם נמנעים מכל דבר העלול להביא אותם לידי דבר עבירה, אפילו במקרה החריג ביותר.

סוגה בשושנים

עם ישראל כולו חי על-פי העיקרון הזה מאז מעולם. זוהי דרכו של עם ה' עוד מראשית היווצרותו. מרגע שנעשינו לעם, הבנו את היסוד הזה וקיימנו אותו. "עשו סייג לתורה" (אבות א, א) - כי מי שיש לו גדר, היא תשמור עליו ותמנע ממנו מלהיכנס לפרדס, ובכך אולי נתפתה לאכול מפירותיו האסורים.

אולם גדר זו אינה כפי שחושבים אנשים מסוימים - זו אינה גדר של קוצים. הפסוק בשיר השירים (ז, ג) אומר "סֹגָה בְּשׁוֹשְׁנִים" - האומה היהודית גדורה בגדר של שושנים. גדרות אלו אינן גדרות של קוצים, גדרות היוצרות מרמור וחוסר שמחה. עם ישראל צוהל בתורתו, ומתפאר בגדרותיו. אנחנו נהנים מגדרות השושנים המרחיקים אותנו מרוע, מאי-צדק, משפלות, מעיוות הדין, ומריקבון מוסרי. עם ישראל נשאר בטהרתו אך ורק בזכות אותה "סוגה בשושנים" (עי' סנהדרין לז, א) שהעמידו חכמי הדורות בינינו לבין כל דבר רע.

הרי בפנינו סוג חדש של תורה - תורתנו של עם ישראל. כמובן שהקב"ה סמך את ידו על תורה זו, וכעת היא תורתנו, אולם היא באה מאיתנו - וזו התורה של לפנינו משורת הדין.

התנגדות מגוחכת

כמובן שבמשך הדורות, הושמנו ללעג וקלס עבור מידתנו זו, להוסיף עוד סייגים ואיסורים על דיני התורה. אויבים רבים קמו עלינו רק בגלל נאמנותנו לקב"ה. ראשית כל היו הצדוקים שקמו בסוף תקופת בית שני, אשר שפכו עלינו אש וגופרית על כך שהוספנו על התורה.

גם הנוצרים לעגו לנו כל כך, וה'ברית החדשה' שלהם מלא בטענות כלפי החכמים על כך שהוסיפו חומרות על דיני התורה. זוהי התנגדות שהוצגה ללא הרף ע"י הנוצרי

תופעה כזו אינה יכולה להתרחש מאליה - זהו נס! הקב"ה מוטה כלפינו בניגוד לשאר אומות העולם. אם כך, מתעוררת השאלה, אם ישנו חוק בהיסטוריה שבסוף מגיע זמנה של כל אומה ואומה להיבר באדמה, אם כן מהו סודו של עם ישראל? מהו הביא לעם ישראל את 'נשיאות הפנים' הזו?

קושית המלאכים

הגמרא מכניסה את הקושיא הזו לפיהם של מלאכי השרת. "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, ריבוננו של עולם, כתוב בתורתך 'אֲנֹכֶם לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקָּח שֹׁחַד', והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב 'יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ' (כ, ב). יש זוהי הקושיא הגדולה שמלאכי השרת מציבים בפני הקב"ה: "מדוע אתה מחריג את עם ישראל מכלל זה, ונושא להם פנים?"

כעת הקשיבו היטב כעת לתשובתו של הקב"ה, "אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל" - כיצד אוכל שלא להיות מוטה לטובת? הרי הם מוטים לטובת! וכיצד הם מוטים כלפי? כתוב בתורה (דברים ו, ט-י): "אֲנֹכֶם לֹא בְּמִסְפַּנַּת תֵּאָכַל בְּפִה לֶחֶם" - הוי אומר, כשאוכלים לחם, אזי "וְאֵכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" - מדאורייתא אין חיוב לברך כלל, אלא אם כן קיים האדם ב' תנאים: א' - שהוא אכל לחם, וב' - שאכל כדי שביעה.

והנה, באים עם ישראל ואומרים: "אם כך, לאחר שראינו מהו רצונו של הקב"ה, הבה ונוסיף עוד ועוד ברכות. אמנם לא שבענו מהלחם, אבל האם זוהי סיבה שלא לומר לו תודה?! וכך החל העסק של ברכת המזון, להודות להשי"ת גם אם לא אכלנו לשובע. גם על כמות קטנה ביותר!

מסכת חסידות

והם לא עצרו שם. הם אמרו: "למה רק על לחם? הלא תפוחי אדמה ובצלים - גם הם טעימים! עלינו להודות לה' גם עליהם! ולמה לברך רק **לאחר** האכילה?! אם כבר מברכים - אם אנחנו כבר מנסים להראות לקב"ה כמה אנחנו אוהבים אותו, ועד כמה אנחנו רוצים שהוא יאהב אותנו, הבה ונברך גם לפני האכילה!"

כך אמרה אומת החסידים, וכך נולדה מסכת ברכות, שכל כולה חסידות. כל כולה עוסקת בכך שעם ישראל הולך לפניו משורת הדין. מלבד ההלכות של קריאת שמע, כמעט כל כולה של מסכת ברכות עוסקת בדברים שעם ישראל הוסיף מחמת אהבתו להשי"ת. לכן אמרו חז"ל (ב"ק ל, א), "האי מאן דבעי למהוי חסידא - לקיים

עדיין אוחזים חזק בדינים שעליהם הגנו אותם סייגים. אומתו הנאמנה של השי"ת אינה מוכנה לסגת אפילו מילימטר! אהבתנו אל ה' גדולה מדי עבור דברים מעין אלו.

ג' - האומה הנבחרת

הקב"ה נוטה לטובתנו

כעת נראה שזה הדדי, וגם השי"ת אוהב בחזרה. ה' נאמן גם הוא כלפינו! ונסביר את הדברים. כתוב בתורה (במדבר ו, כו), "יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ". אכן, ביטוי זה צריך ביאור, כי הרי ה' נושא את פניו כלפי כולם תמיד, הוא מביט בכולם ללא הרף. אם-כן, מהי אותה "נשיאת פנים" כלפי עם ישראל?! הפירוש הוא, שהקב"ה נוטה לטובת עם ישראל. הוא נוטה לטובתנו על פני כל אחד אחר.

וזה אכן התקיים. השי"ת נוטה לטובת אומתנו, ולכן אנחנו עדיין חיים וקיימים כהיום הזה. אין בעולם שום זכר לעמים הקדמונים שחיו על פני האדמה - כולם קבורים עמוק עמוק מתחת האדמה. היוונים הקדומים כולם מתחת האדמה. בני שבט ה'אצטקי', עובדי האלילים של ארץ הנורדיים - לא נשאר מהם זכר. כל התרבות שלהם קבורה באדמה. אפילו משפתם לא נשאר זכר - כיום אף אחד אינו מדבר בשפות הללו. ויום אחד, כל האוניברסיטאות הגדולות והכנסיות המרשימות, יקרסו אף הן תחתיהן וייקברו באדמה. כמויות אדירות של עפר ואדמה יכסו אותם, יחד עם המקדשים וארמונות הפאר שבבבל.

פוסעים על גבי הקברים

ומי פוסע על גבי כל אלו? היהודי, הנמצא מעל פני הקרקע. כך אמר פעם מארק טוויין. מעניין שגוי אמר את זה. הוא אמר כי "היהודי פוסע על גבי קבריהם של מציקיו ומדכאיו". אנחנו חיים וקיימים! ישנה אומה אחת בלבד שנשארה ללא שינוי; אומה שנשארה עם תרבותה, עם שלמותה; אומה ששפתם של כתבי הקודש, שפתה של התפילה, היא אותה שפה שאותה דיבר דוד המלך ע"ה. אנחנו אומרים את אותם המילים בדיוק. איננו מתפללים באנגלית או גרמנית. אנחנו אומרים כל יום בדיוק את אותן המילים שדוד המלך זימר בכינורו. "תְּהִלָּה לְדָוִד". נשארנו ללא שום שינוי!

בימינו, כאשר יהודים רבים כל כך הולכים לאיבוד, לא מספיק להיות 'שומר תורה ומצוות'. גם אם מישהו יהיה כמו אבותיו ואבות אבותיו שהיו אנשים טובים, לא די בזה! כי יש רוח חזקה הנושבת ברחוב! אנחנו מוכרחים לכופף את עצמנו קדימה, אחרת הרוח תצליח להסיט אותנו מהדרך הסלולה ולהפיל אותנו ארצה.

ולכן, הקבוצה הקטנה של יהודים נאמנים, מוכרחים להתמסר יותר מתמיד! וזה אנחנו! היהודים שומרי התורה דהיום חייבים להיות מסורים יותר. גם דברים שאבותינו לא נהגו באירופה, באמריקה של ימינו אנחנו חייבים לנהוג בהם. לא יתכן שאדם ירגיע את עצמו שהוא לא פחות טוב מאבותיו שחיו באירופה בשנות התר"צ-ת"ש, אלא עליו להיות קיצוני יותר מאבותיו, אחרת הוא לא ישרוד. יש דברים שהם עשו ללא שנפגעו, אולם לנו אסור לעשותם!

האווירה הכללית היום שונה בתכלית. עלינו להוסיף ולקבל על עצמנו עוד ועוד, כי אנחנו מוצפים בכל כך הרבה זוהמה. ככל שנושבים ברחוב יותר כפירה, חומריות, הפקרות, ליצנות וחוצפה, כך עלינו להוסיף בהרחקות.

מהלך נצחי

ישנה בחינה של גדלות שניתן להשיגה רק על ידי שפועלים לפני משורת הדין, ונוהגים באופן שהוא מעבר למה שמקובל. אנחנו שואפים להיות אציליים יותר, לחיות חיים קדושים יותר, בכך שאנו הולכים לצד הקיצוני יותר של דרך הטוב. בכך, כל אדם ואדם לעצמו, כמו גם האומה כולה יחד, זוכים למצוא חן בעיני השי"ת.

זאת הסיבה שעם ישראל ימשיך לחיות לעד ולנצח נצחים, משום שאנחנו נמשיך במהלך הנצחי שלנו. כל מה שהשקיעו עם ישראל בנאמנותם, הם קיבלו חזרה ברבית דרבית. הקב"ה מביט באנשים הללו, שיצאו מגדרם כדי להראות את נאמנותם כלפיו, באהבה עצומה!

אתם חושבים שסתם כך עם ישראל חי וקיים, למרות כל הנסיגות שנעשו להשמידנו? ואנחנו נמשיך להתקיים הלאה והלאה, הרבה אחרי שכל העמים הללו ייעלמו! הסיבה לכך היא אחת ויחידה: משום שאנחנו נאמנים כלפיו יתברך, ויוצאים מגדרנו כדי לוודא שלא ידבק בדינו מאומה מן החרם, ועל ידי זה 'ישוב ה' מחרון אפן ונתן לך רחמים ורחמך והרַבֵּךְ'. זהו סוד קיומנו עד עתה, וסוד קיומנו לעד ולנצח נצחים!

שבת שלום ומבורך!

מילי דברכות" - מי שרוצה להיות חסיד - להיות מסור במיוחד להשי"ת, שיקיים את הנושא של ברכות. כי מסכת ברכות היא מסכת של חסידות.

אומה של קיצוניים

האיסורים וההרחקות שאנו מוסיפים, אות הן למה שמתחולל בליבנו פנימה. ולכן אומר הקב"ה, "אתם עושים כל כך הרבה כדי להביע את אהבתכם כלפי, ולכן אצא מגדרי כדי להראות את אהבתי כלפיכם". אני אשא פנים אליכם, ואתם תהיו האומה היחידה שלא תימחק מעל פני האדמה, אלא תשרוד בטוב וברע.

למדנו אפוא את סוד קיומנו; הסוד הוא שאנחנו קיצוניים! אנחנו מביעים את אהבתנו אליו יתברך בכך שאנחנו עושים מעבר למה שנדרש מאיתנו. עם ישראל למד מפרשת עיר הנידחת, שיש להתרחק אפילו משעון הזהב הקטן הזה, השוכב לו בין ערמות האפר של העיר הנידחת. זכינו ללמוד שהאופן להסיר את אפו של הקב"ה הוא על ידי כך שנהיה אומה של קיצוניים!

עם ישראל פיתח לעצמו שיטה, כיצד להרחיב את יסודות התורה על פי הקווים המנחים של התורה. בכל היבט של חייהם - הפרטיים כמו גם הציבוריים - עם ישראל הפגין את מסירותו לקב"ה באמצעות גזירות והרחקות. וכל דור מוסיף עוד חומרות על הדור שלפניו, משום שכל דור רואה יותר ויותר את הצורך הקיים לחומרות אלו, ככל שהאווירה הכללית השורה בעולם, הולכת ומתדרדרת. גם בימי קדם, כאשר עמי העולם היו הגונים בהרבה, עם ישראל דהרו קדימה מתוך אהבתם אל השי"ת.

רוחות של רוע

מה נאמר אנו, בימינו, כאשר כל כך הרבה עיוות נמצא באוויר? היום, יותר מאי פעם, אנחנו מסובבים ברוע הקיים בעולמם של הגויים, ועל כן, ציבור הנאמנים לתורה מוכרח להוסיף חומרות על גבי חומרות.

שוחחתי פעם עם ידיד שלי, שהוא 'ליטוואק' אמיתי. כשהוא עבר להתגורר בארה"ב, הוא שלח את בתו ל'בית רחל', בית ספר לבנות של חסידות סאטמר. שאלתי אותו לפרש הדבר: "מדוע ליטוואק כמוך שולח את בתו לבית ספר חסידי?" הוא ענה לי, "הזמנים השתנו". הוא המשיל משל, לאדם ההולך ברחוב בעוד רוחות עזות משתוללות סביבו. הוא חושש פן הרוח תפיל אותו לארץ, לכן הוא מכופף את עצמו כנגד הרוח כדי לשמור על שיווי משקלו.

בואו נהיה מעשיים

הולכים מעל ומעבר

מאז ומעולם התייחד עם ישראל בכך שהוא לא הסתפק במה שהקב"ה ציווה אותו, אלא חיפש תמיד ללכת מעל ומעבר, ולבטא באופן מושלם את אהבתו ונאמנותו לבורא יתברך. בלי נדר, פעמיים ביום במשך השבוע הקרוב, נקדיש דקה אחת של מחשבה לפני קיום מצוה דרבנן שנבחר - כגון ברכה ראשונה, תפילת שמונה עשרה וכדו' - ונתבונן בכך שהמעשה שאנו עומדים לעשות הינו ביטוי לאהבתנו המיוחדת לה', ולרצוננו לגרום לו נחת רוח ולמצוא חן בעיניו.

בנוסף, נקדיש דקה נוספת במהלך היום כדי לשאול את עצמנו ולבחון האם ישנם גדרים וסייגים שעלינו לקבל על עצמנו, כדי להרחיק מעלינו את ההשפעות השליליות הנושבות אלינו מהרחוב.

שאלה:

לאור מה שאירע לאחרונה, שראש הממשלה שרון עלה להר הבית על מנת להפגין מידה מסוימת של ריבונות יהודית במקום, האם לדעת הרב מוטב היה אילו הר הבית היה בידיים יהודיות, או שמא עדיף שהוא יהיה בידיים מוסלמיות?

תשובה:

לפני שאענה לך, אני רוצה לספר לך אנקדוטה קטנה. כאשר חיברתי את ספרי Rejoice O Youth ("לאן?"), לא היה לי כסף להדפיסו. הייתי זקוק לסכום של אלפיים דולר, ולא היה לי את הסכום הזה. פניתי ליהודי, בעל חברה להוצאה לאור ידועה, והצעתי לו להוציא לאור את כתב היד. הראיתי לו את הספר והוא פתח בדיוק במקום שבו כתוב שטוב שהר הבית נמצא בידי המוסלמים, כי אילו היה בידיים יהודיות, היו מגיעות לשם נשים בלבוש בלתי צנוע ומחללות את המקום. לעומת זאת, כעת שהגויים נמצאים שם, אין אפשרות ליהודים לבוא ולחלל את המקום. הוא ראה את זה והסתכל עלי. "אני לא יודע אם יקנו את הספר הזה", הוא אמר. אנשים לא אוהבים לשמוע דברים כאלה. והוא אכן סירב להצעתי. מאוחר יותר הוא התחרט על כך.

נכון, איננו רוצים שלמוסלמים תהיה ריבונות על הר הבית. הר הבית שייך לנו, ומותר לנו לומר להם את זה. עם זאת, איננו רוצים שיהודים יעלו לשם. חס ושלום! מי שעולה לשם היום חייב כרת. כולנו טמאי מתים, ואסור לנו לעלות לשם. ואם היינו מתירים ליהודים לעלות לשם, אין ספק שהיו נערכים שם 'פיקניקים', והיו שם כל מיני טומאות ומעשי נבלה. אין מקום לכך!

כמובן, עלינו לומר שיש לנו את זכות הבעלות על הארץ, ולכן אין להם זכות לערוך חפירות במקום ולהרוס ממצאים. את זה מותר לנו לדרוש. ומותר לנו להעניש אותם בבית משפט אם הם עושים דברים כאלה. "שועלים הלכו בן" - נכון, הם שועלים. אבל בין כה וכה אסור ליהודים לעלות לשם.

1. וזה לשון הרב זצ"ל שם (עמ' צח, קטע 272): "הם [המוסלמים] מגינים על המקום הקדוש לא רק כנגד עובדי אלילים ופסיליהם, אלא גם כנגד יהודים המזלזלים בקודש. אם לאלו היתה גישה למקום הקדוש, היו יכולים לבוא לשם עם נשותיהם ומצלמותיהם ומזונם ולחלל את המקום הקדוש. מלבד זאת, אנו כולם טמאים היום; יהיה זה אפוא חטא גדול ליהודים לעלות להר הבית".

